# ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ MUZEOGRAFICĂ ÎN ETAPA ACTUALĂ

de
LIVIU ŞTEFĂNESCU

Cota înaltă la care se găseşte acum acţiunea cultural-educativă a maselor din România socialistă poate fi măsurată şi prin faptul că dezideratele[1] exprimate acum cincizeci de ani au devenit realitate: muzeografii sînt o categorie socio-profesională elevată, incomparabilă cu antecesorii lor[2]; prezenţa muzeografilor în expoziţie este o realitate exprimată doar ca o posibilitate altădată[3]; astăzi ei sînt veritabili propagandişti ai patriei[4]; baza materială a muzeelor a devenit o puternică realitate, ca urmare a politicii statului şi nu o sugestie irealizabilă ca în trecut[5]; actuala

---

[1] Nicolae Iorga, *Museele: ce sînt şi ce trebuie să fie. Exemplul Americii*, în *Neamul Românesc*, 1934, nr. 266: „Credem prea adesea că un Museu este un depozit unde aduci obiecte de deosebite feluri: artă, istorie, ştiinţe naturale, tehnică, lucruri de curiozitate, le aşezăm în nişte odăi largi şi luminoase, le potrivim frumos unele lîngă altele, iar pe urmă poftim lumea care ştie ori nu ştie, pricepe ori nu pricepe, ca să se uite la dînsele".

[2] *Ibidem:* „directorul, funcţionarii, paznicii se uită des la ceasornic pentru ca la vre-un sfert de ceas înainte de momentul închiderii, scris la uşa de intrare, să facă tot zgomotul ce trebuie pentru a da afară şi pe omul cel mai îndărătnic în dorinţa de a sta".

[3] Idem, *Musee şi vizitatori*, în *Ramuri*, 1922, p. 163: „...nu există mai potrivit mijloc de iniţiere a publicului în orice domeniu de ştiinţă decît presintarea aceasta a pieselor demonstrative. Piese demonstrative, dar după dînsele şi alături cu dînsele trebuie să vie însuşi demonstraţia".

[4] Idem, *Musee şi cultură*, în *Neamul Românesc*, 1922, nr. 53: „Să nu uite nimeni că dacă acasă la dînsul oricine trebuie să fie un cetăţean deplin, dincolo de hotare datoria oricăruia trebuie să fie de a se transforma într-un aprig propagandist".

[5] Idem, *Un museu regional*, în *Neamul Românesc*, 1923, nr. 263: „... de ce nu s-ar fi găsit guvernanţi sau oameni de inimă care să ofere localul necesar instalării şi aranjării pe care o merită un astfel de museu pentru a putea fi pilda vie şi oglinda dătătoare de încredere a trecutului".

https://biblioteca-digitala.ro

reglementare prin sistemul de acte normative stimulează funcţia socială a muzeelor despre care în trecut[6] se discuta cînd[7] şi cînd în Parlament[8]. O retrospectivă a acestui etalon cu care este bine să ne comparăm am făcut-o şi cu alt prilej[9], insistînd şi asupra exemplului personal al înaintaşilor[10].

În cea de a doua etapă a edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate muzeul românesc este investit cu înalta misiune de a fi un factor important de cultură, o instituţie combativă, militantă, depăşind vechiul şi iniţialul său post de vestală a memoriei colectivităţii, prezenţă culturală pasivă, de contemplare, destindere şi încîntare. Ne aflăm într-o epocă a muzeografiei româneşti în care numai prezentarea virtuoasă a valorilor-exponate a fost depăşită. A rămas mult înapoi nivelul de preocupare muzeografică rezumat numai la informarea amplă a vizitatorilor într-un act de cultură complex dar ca de pe scenă la spectator. Epoca istorică pe care o străbatem se caracterizează prin profunde transformări, dezvoltarea uriaşă a forţelor de producţie ale României, înalta perfecţionare a relaţiilor sociale şi de producţie, dezvoltarea ştiinţei, învăţămîntului, culturii, afirmarea puternică a prestigiului său internaţional; dezvoltarea explozivă a cunoaşterii umane în toate domeniile cunoaşterii, descoperiri fundamentale în toate sectoarele cercetării, înnoirea rapidă a tehnicii, „industria turismului".

România se afirmă plenar în rîndul naţiunilor libere, care au înlăturat dominaţia străină şi exploatarea socială, dedicîndu-şi eforturile construcţiei şi educării, dezvoltării impetuoase a economiei şi făuririi omului nou, constructor conştient al comunismului. Întreaga suprastructură, instituţiile de cultură, ştiinţă şi învăţămînt contribuie cu succes la perfecţionarea continuă a relaţiilor sociale, pentru edificarea deplină a societăţii socialiste multilateral dezvoltate bazată pe deplina egalitate între oameni, pe echitate şi justiţie socială.

Ţinînd seama de ampla analiză efectuată de Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român din 16—18 decembrie 1982, de contradicţiile reliefate cu acest prilej de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, pornind de la stadiul actual al dezvoltării societăţii noastre, progresul naţiunii se poate accelera în condiţiile conştientizării

---

[6] Idem, *Monitorul Oficial*, 1930, p. 3910—3914.

[7] *Dezbaterile Adunării Deputaţilor*, 1931, şedinţa din 8 iulie 1931, p. 710—711.

[8] *Ibidem*, 1932, şedinţa din 26 martie, p. 2707.

[9] Liviu Ştefănescu, *Din activitatea muzeografică a lui Nicolae Iorga*, în *Revista muzeelor*; 1965, nr. 1; Idem, *Din activitatea lui Nicolae Iorga dedicată monumentelor istorice*, în *Revista muzeelor*, 1965, nr. 3.

[10] „Cu voce caldă, plin de dragoste pentru obiectele aflate aici, mărturii ale vremilor de strălucire cînd domnii noştri împodobeau cu tot ce era mai scump lăcaşurile de închinăciune spre mulţămire că Dumnezeu le ajutase să biruie cutare duşman sau că avuseseră o domnie rodnică, d. profesor Iorga ne explică însemnătatea fiecărui obiect, epoca căreia el aparţine, ne desleagă parcă ochii făcîndu-ne să înţelegem toată frumuseţea obiectelor strînse de d-sa aici" (Alice Basarb, în *Neamul Românesc*, 1932, nr. 256).

https://biblioteca-digitala.ro

întregii mase de cetățeni la activitatea creatoare, la asigurarea viitorului liber și fericit al generațiilor următoare. O importanță determinantă a avut-o democratizarea largă a instituțiilor de cultură, proces ascendent, care asigură tuturor cetățenilor accesul fără deosebire de naționalitate, înlăturîndu-se orice bariere, discriminări sau impedimente. Este necesar să ne amintim că numărul muzeelor și timpul cît acestea, atît de puține la număr, erau la dispoziția publicului determinau de asemenea o activitate restrînsă[11], în timp ce societatea noastră înfățișează următoarea situație[12], potrivit *Anuarului statistic pe 1980:*

| | 1938 | 1950 | 1965 | 1970 | 1975 | 1.I.1980 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| numărul muzeelor | 83 | 121 | 217 | 293 | 361 | 412 |
| numărul vizitatorilor, mii | 875 | 1 670 | 8 028 | 8 772 | 13 436 | 16 331 |

Extinderea, modernizarea bazei materiale; modificarea fundamentală a concepției teoretice prin așezarea ca temei al activității muzeelor a materialismului dialectic și istoric; pregătirea superioară a cadrelor au constituit elementele transformării radicale a muzeografiei românești. Este de la sine înțeles ce însemnătate excepțională are rolul educativ al muzeelor pentru mereu tînăra generație căreia i se adresează, deoarece nu numai că îi revine îndatorirea de a construi activ, conștient marea și noua etapă a culturii și civilizației, ci trebuie să transmită generației următoare făclia progresului socialist și comunist în patria noastră.

Misiunea de a fi atît un bun specialist, cît și un bun educator, constituie rațiunea de a fi a personalului din muzeele noastre. Numai îmbinînd aceste două calități, muzeografii au reușit să-și îndeplinească în

[11] În *Almanach pe anul 1912*, București, 1911, la p. 46, sub titlul: *„Muzee și expoziții în București“:*
— Muzeul de antichități (Universitate) — deschis marți, joi, sîmbătă și duminică de la 10—13;
— Muzeul Zoologic (Șoseaua Kisseleff) — deschis duminica și sărbătorile de la 10—16 și joi de la 13—15;
— Muzeul de icoane (Calea bisericii) — deschis joia de la 15—17;
În *Neamul Românesc*, 1919, nr. 247, sub titlul *„Muzee și expoziții“:*
— Muzeul Național de Antichități, Bulevardul Academiei, Palatul Universității, deschis duminica și joia între orele 13—15;
— Muzeul Th. Aman, al Ministerului Instrucției Publice și Cultelor, strada C. A. Rosetti, nr. 8, din Calea Victoriei în fața Palatului Regal, marțea, joia și duminica, între orele 10—12 și 14—16.

[12] Liviu Ștefănescu, *Muzeele și noua calitate a educației*, în revista C.C.E.S., *Cîntarea României*, 1982, nr. 10, p. 28—29.



https://biblioteca-digitala.ro

bune condiţiuni sarcina de înaltă responsabilitate şi onoare pe care o au pentru formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste.

Realitatea obiectivă a României socialiste solicită afirmarea unei noi calităţi a acţiunii cultural-educative muzeografice, în care scop trebuie să se ia în considerare următoarele obiective:

a. La temelia formării concepţiei înaintate despre viaţă trebuie pusă cunoaşterea cuceririlor ştiinţei, începînd cu apariţia vieţii pe pămînt, întregul proces de formare a omului, de dezvoltare a societăţii şi a diferitelor concepţii filozofice şi terminînd cu noile descoperiri ale ştiinţei moderne.

b. Un rol important în formarea unei concepţii înaintate, în dezvoltarea conştiinţei socialiste îl reprezintă noile descoperiri în ştiinţă şi tehnică ale căror concluzii demonstrează materialitatea lumii, justeţea materialismului dialectic şi istoric.

c. La baza procesului educativ de formare a omului nou trebuie aşezată educaţia civică în scopul ierarhizării ca supreme valori etice: munca, învăţămîntul, ştiinţa, factori primordiali ai umanismului revoluţionar şi ai progresului societăţii socialiste.

d. Un factor important al educaţiei socialiste îl reprezintă formarea şi dezvoltarea deprinderilor de participare la conducerea activităţii sociale, scoaterea în relief mai pregnant, pe baza multitudinii dovezilor istorice a superiorităţii, de esenţă, a democraţiei noastre socialiste.

e. Obiectivul esenţial al educaţiei civice îl constituie faptul că în ţara noastră democraţia exprimă cu adevărat suveranitatea poporului în stat, participarea concretă a acestuia la elaborarea politicii generale interne şi externe a ţării, la luarea deciziilor care privesc interesele sale vitale, viitorul naţiunii noastre sacialiste.

f. Creaţia literar-artistică devine o pîrghie importantă a educaţiei socialiste avînd ca temei realismul care presupune deschiderea căilor spre o artă înfloritoare şi umanismul socialist care înseamnă o înţelegere mai complexă a omului în societate, luat nu ca individ izolat şi exagerînd trăsăturile sale individuale, ci ca om social aflat în strînsă legătură şi interdependenţă cu semenii săi, cu masele largi populare şi interesele lor.

g. Întregul sens al acţiunii cultural-educative muzeografice este de a asigura afirmarea tot mai puternică în societate a principiilor şi normelor muncii şi vieţii comuniştilor, ale eticiii şi echităţii socialiste.

h. În acţiunea cultural-educativă trebuie să se pornească de la trecutul cu care ne mîndrim, de luptă pentru eliberarea naţională şi socială, de la tradiţiile progresiste ale învăţămîntului, ştiinţei şi culturii poporului nostru, trecutul glorios al mişcării revoluţionare şi comuniste, de la trecutul anilor construcţiei socialiste care a ridicat patria noastră la un înalt grad de dezvoltare în toate domeniile activităţii economico-sociale

i. În centrul acţiunii cultural-educative pentru formarea şi dezvoltarea patriotismului socialist trebuie să stea aprecierea secretarului ge-

https://biblioteca-digitala.ro

neral al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu: „Originea daco-romană şi continuitatea existenţei pe aceste meleaguri constituie caracteristici fundamentale ale poporului român. Stabilirea locului în istorie a originii şi continuităţii în bazinul carpato-dunărean ale poporului român constituie fundamentul oricărei activităţi ideologice, teoretice şi politico-educative. Nu se poate vorbi de educaţie patriotică socialistă fără cunoaşterea şi cinstirea trecutului, a muncii şi luptei înaintaşilor"[13]..

j. În epoca actuală participarea activă la schimbul de valori ştiinţifice şi de artă constituie o condiţie a progresului fiecărei ţări, făurirea socialismului nu se poate realiza decît pe baza a tot ce a realizat şi realizează mai bun omenirea în toate domeniile vieţii sociale. Pe această concepţie a partidului nostru se axează acţiunea cultural-educativă de umanism şi prietenie cu toate popoarele lumii, de profund internaţionalism cu toate forţele propresiste, înaintate.

Acţiunea cultural-educativă a muzeelor împreună cu a învăţămîntului şi a altor instituţii, aşezăminte culturale, este obiectivată de însăşi dezvoltarea societăţii noastre socialiste: „Fără a nega cîtuşi de puţin rolul esenţial al forţelor de producţie în dezvoltarea societăţii, noi pornim de la teza, de asemenea marxistă, că la rîndul ei conştiinţa poate exercita a înrîurire asupra mersului înainte al societăţii, că ideile înaintate, cucerind masele, devin o uriaşă forţă materială a progresului"[14].

În *Teze despre Feuerbach*, Karl Marx atrăgea atenţia asupra naturii esenţei umane; în cea de a şasea teză, el scria: „Feuerbach reduce esenţa religioasă la esenţa *umană*. Dar esenţa umană nu este o abstracţie inerentă individului izolat. În realitatea ei, ea este ansamblul relaţiilor sociale"[15].

Esenţa umană se poate dezaliena numai în cadrul societăţii eliberate de inegalitate socială, prin înlăturarea dominaţiei claselor exploatatoare şi realizarea societăţii socialiste, singură în stare să asigure afirmarea personalităţii celor ce muncesc. Dar Marx subliniază în felul acesta că cei exploataţi se eliberează nu numai ca totalitate ci în chiar existenţa lor, ca indivizi concreţi: „... dacă iobagii fugiţi nu urmăreau decît să-şi dezvolte liber şi să-şi consolideze condiţiile lor de viaţă existente şi de aceea ajungeau în ultimă instanţă să-şi asigure numai posibilitatea unei munci libere, în schimb proletarii, pentru a-şi afirma personalitatea, trebuie să desfiinţeze *(aufheben)* propria lor condiţie de existenţă de pînă acum care este totodată condiţia de existenţă a întregii societăţi de pînă acum, adică trebuie să desfiinţeze munca. Iată de ce ei se află în opoziţie directă faţă de forma în care indivizii care compun societatea s-au manifestat pînă acum ca totalitate, adică faţă de

---

[13] Nicolae Ceauşescu, *Expunere prezentată la plenara lărgită a C.C. al P.C.R. 1—2 iunie 1982*, Bucureşti, Editura politică, 1982, p. 15.

[14] ***, *Plenara C.C. al P.C.R. 3—5 noiembrie 1971*, Bucureşti, 1971, p. 56.

[15] Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. 3, Bucureşti, 1958, p. 6—7.



https://biblioteca-digitala.ro

stat şi trebuie să răstoarne statul pentru a-şi afirma personalitatea"[16].

Sfărîmarea aparatului de stat al exploatatorilor şi constituirea statului celor ce muncesc trebuie continuată pentru realizarea unui înalt nivel de dezvoltare al forţelor de producţie, care este garanţia afirmării puternice a umanismului, a personalităţii fiecărui membru al societăţii.

Omul nou, cu un larg orizont de cunoaştere, ale cărui idei, deprinderi, cunoştinţe şi acţiuni sînt cimentate laolaltă de înaltele valori ale normelor şi principiilor eticii şi echităţii socialiste trebuie să făurească în ţara noastră etapa primei faze a comunismului — socialismul — care se întinde pe o perioadă îndelungată şi care cunoaşte diferite stadii de afirmare. Pentru a atinge nivelul civilizaţiei comuniste, oamenii vor dirija în mod conştient procesele sociale şi vor obţine efectele necesare lor. Formarea personalităţii omului României socialiste are în vedere prin urmare scopul perfecţionării acestuia, proces care se înscrie pe planul teoriei marxiste în aprecierea lui Engels: „... viaţa socială a oamenilor, care pînă acum li se opunea ca ceva impus de natură şi istorie, devine un act liber al lor. Forţele obiective, străine, care dominau pînă acum istoria, trec sub controlul oamenilor înşişi. Abia din acest moment oamenii îşi vor făuri, pe deplin conştienţi, propria lor istorie, abia din acest moment cauzele sociale puse în mişcare de ei vor avea în chip precumpănitor şi în măsură tot mai mare efectele voite de ei. Este saltul omenirii din imperiul necesităţii în imperiul libertăţii"[17].

Procesul formării oamenilor României socialiste de astăzi are în vedere aceşti doi poli: situaţia concretă de acum şi nivelul viitor, deoarece aceste aspecte sînt într-o relaţie de condiţionare reciprocă. Şi în acelaşi timp, permanent trebuie observate şi cele două laturi ale acestui proces şi anume totalitatea relaţiilor sociale ca factor obiectiv — general — şi existenţele individuale, viaţa concretă a fiecărui cetăţean al patriei noastre ca factor subiectiv, particular. Sau privind procesul în evoluţia sa, există în general permanent constituit din totalitatea experienţelor individuale anterioare devenită tradiţie ca factor general dar spiritual şi un general concret, cum sînt relaţiile sociale, căruia i se adaogă experienţa individuală — sau împrumuturile — şi care devine apoi la rîndul său tradiţie pentru epoca următoare, care-şi va trăi de asemeni propria-i experienţă.

Prima latură reprezintă obiectul bine definit al sociologiei deoarece, deşi este vorba de individualitate, nu se ocupă de individ, ci de aspectele generale ale individualităţii proprietate, producţie, consum, trebuinţe în determinarea lor socială, implicate de relaţiile sociale. Relaţia cu personalitatea, cu individul constă în faptul că esenţa acestor aspecte există în acelaşi timp atît în relaţiile sociale cît şi în indivizi.

---

[16] *Ibidem*, p. 79—80.

[17] Idem, *Opere*, vol. 20, Bucureşti, 1964, p. 280.

https://biblioteca-digitala.ro

A doua latură devine sesizabilă cînd se pornește de la personalitate, de la fiecare membru al societății noastre și care poartă pecetea psihologiei, obiectul fiind clar în ceea ce înseamnă: idei, cunoștințe, deprinderi, acțiuni și comportament ale individualului.

Caracterul activ, dinamic al acțiunii cultural-educative muzeografice imprimă acestui proces și o a treia latură care implică domeniul științei de instruire și educare — atît a tineretului cît și a adulților[18], adică pedagogia. De aici aspectul aparent interdisciplinar, psiho-sociopedagogic pe care-l are acțiunea cultural-educativă muzeografică în etapa actuală.

Nivelul cercetării muzeografice în direcția cultural-educativă poate fi apreciat și în raport de modalitățile folosite. Întreaga literatură de la noi, din alte țări socialiste, precum și din occident[19], abordează nu numai metodele anchetei sociologice. Analiza de suprafață, în ciuda declarațiilor de bună intenție, determină ca încă și astăzi investigația acțiunii cultural-educative muzeografice să fie limitată la: înregistrarea numărului de vizitatori, raportarea acestora la numărul muzeelor, diferite rapoarte și proporții care se pot obține din primele două, adăugînd criterii teritoriale și demografice, completarea chestionarelor de modelul: „frecventați muzeele? pentru ce? ce vă place mai mult în muzeul nostru? de ce?"

Cercetarea desfășurată în mod susținut de Institutul de sociologie comparată al Universității din Köln (R.F.G.) își propunea să pună în evidență „diverșii factori care contribuie la creșterea frecventării muzeelor", pentru ca pe această *bază* să „formuleze noile concepții asupra muzeelor"[20]. Printre aceștia, autorul enumeră: „. . . cafeneaua, atelierul de pictură, biblioteca, cursuri, conferințe, proiecții de filme, situarea geografică (a muzeelor) și varietatea distracțiilor pe care le oferă . . . terenuri de joacă pentru copii, cafenele, parcuri și alte instalații"[21]. Dacă aceștia ar putea fi considerați ca factori generali sînt enumerați și factorii individuali: imaginea vizitatorului despre muzeu, opțiunea acestuia față de muzeu în comparație cu alte instituții de cultură (teatru, cinema), opțiune față de atitudinea pentru muzeu în totalul economiei timpului.

Invariabil concluziile acestor asidue și laborioase investigații se rezumă în a explica datele numerice obținute și care în ciuda tendinței de generalizare, abstractizare redevin sub formă de explicație la o individualizare repetată tipic în „specificul concret al fiecărui muzeu".

Muzeul posedă în cel mai înalt grad o influență hotărîtoare în formarea personalității umane, concretă și individuală datorită forței emotive, convingătoare, indubitabile a ceea ce înseamnă însuși argumentul, direct, empiric, mărturia originală. Cu atît mai mult cînd este vorba de

---

[18] Ceea ce constituie educație permanentă. O lucrare care încearcă să abordeze această problemă este *Sociologia educației permanente*, de Leon Țopa, București, 1973.

[19] O trecere în revistă a fost efectuată de Manfred Eisenbeis în *Eléments pour une sociologie des musées*, în *Museum*, 1972, nr. 2.

[20] *Ibidem*, p. 113.

[21] *Ibidem*, p. 114.

https://biblioteca-digitala.ro

mediul istoric și de istoria societății. Această forță spirituală, obiectivă a muzeului a fost sesizată de timpuriu de reprezentanți cu prestigiu ai muzeografiei românești[22].

Pentru a articula acțiunea cultural-educativă a muzeului cu formarea personalității cetățeanului României socialiste trebuie pornit de la cunoașterea esenței umane a acestuia, care nu poate fi realizată altfel decît prin studiul a ceea ce sînt în mod concret relațiile sociale înlăuntrul cărora este produs individul. Ori dacă esența umană ar fi în primul rînd naturală și în al doilea rînd socială acțiunea cultural-educativă a muzeului ar trebui să înceapă cu psihologia și să se încheie cu sociologia. Esență umană fiind ansamblul relațiilor sociale este de luat în considerare și cel de al treilea aspect, cel pedagogic, care contribuie la formarea personalității cetățeanului, ca individ al marei colectivități socialiste. Pentru aceasta, acțiunea cultural-educativă muzeografică avînd ca scop contribuția sa la formarea omului nou, modalitățile ei de adresare și de lucru sînt pentru fiecare în parte, pentru fiecare om, pentru formarea acestuia ca personalitate. Specialistul care lucrează în cadrul acțiunii cultural-educative trebuie să cunoască temeinic ansamblul relațiilor sociale în dinamica dezvoltării lor, deoarece trebuie, pornind de la trăsăturile psihologice ale fiecăruia, cu sprijinul cunoștințelor pedagogice, să intervină practic în formarea și creșterea personalității umane reale, nu în condiții artificiale sau în mod particular, ci în însăși viața și în mod plenar.

Formele de lucru ale acțiunii cultural-educative muzeografice vor fi deci determinate de aspectele sociologice care pun în evidență ansamblul relațiilor sociale, de criteriile psihologice raportate la trăsăturile psihosomatice individuale și de metodele pedagogice adecvate muzeului. Astfel, activitățile cultural-educative, expoziția, îndrumarea, conferențe, lectorate, seri muzeale, simpozioane, trebuie completate cu activități cultural-educative organizate în mod sistematic și cuprinzător, care decurg din realitatea socială contemporană a României socialiste. La temelia alegerii acestor noi activități cultural-educative stă ansamblul relațiilor sociale și perspectiva evoluției acestora. Formarea omului nou este o acțiune complexă la care muzeografia contribuie împreună cu formele instituționalizate ale societății noastre și cu organizațiile ei obștești. Din analiza situației concrete decurg formele de colaborare respective cu: școala — preșcolari, elevi, studenți —, Organizația de pionieri, organizația U.T.C., organizațiile de sindicat, cu O.D.U.S., organizațiile de femei, de luptă

---

[22] „În adevăr un minunat mijloc de învățătură! Cartea spune în slove pe care numai oamenii cu închipuire le pot preface în adevăruri ca acelea văzute și pipăite. Muzeul însă spune tot aceia în lucrurile înseși. Mult gust și multă știință; multă iubire de oameni, de sufletul omenesc, care a lucrul de căpetenie, au trebuit pentru ca toate acele comori să se strîngă din locuri adesea foarte depărtate și să se înfățișeze în acea strînsă legătură, prin care ele pot ajunge un învățămînt, un mare și folositor învățămînt", (Nicolae Iorga, *Musee și cultură*, în *Neamul Românesc*, 1922, nr. 53)

https://biblioteca-digitala.ro

pentru pace, organizațiile de partid, comitetele de cultură și educație socialistă, universitățile cultural-științifice, comisiile de răspîndire a cunoștințelor cultural-științifice, organizațiile de știință și tehnică, sanitare și medicale, profesionale, casa de ajutor reciproc pentru pensionari, asociația filateliștilor, a fotografilor, cooperația, organismele și organizațiile de turism intern și extern etc.

În raport cu trăsăturile psihologice se vor determina și criteriile de organizare a diferitelor activități cultural-educative, pe vîrste, sexe, nivel de instruire, opțiuni, cerințe de profesionalizare. Și în raport de acestea toate manierele pedagogice de asigurare a succesului, eficacității instructiv-educative.

Obiectul acțiunii cultural-educative muzeografice este permanent asaltat de activități cultural-educative organizate de muzeu, ele tind să o traducă în viață conform liniilor directoare indicate de documentele de partid. Aprecierea asupra varietății activităților cultural-educative, eficacității lor, compararea în vederea recomandării momentului în care trebuie organizate, conținutului lor, succesiunii, amploarei, poate fi făcută în temeiul rezultatelor pe care le obține cercetarea științifică cultural-educativă muzeografică. Avînd în vedere tripla sa cuprindere psiho-socio-pedagogică și metodele de investigație vor fi similare cu ceea ce în mod independent sociologia, psihologia și pedagogia folosesc, dar în același timp îi vor fi proprii. Doar aspectul, aparența, pare a fi a unei cercetări interdisciplinare — psiho-socio-pedagogică —, în realitate cercetarea muzeografică educativ-culturală aplică metodele și metodologia sa proprie.

Deși în viață acțiunea cultural-educativă a muzeului reprezintă un tot, necesitatea analizei de față impune reliefarea a două laturi care se disting în mod obiectiv: 1. acțiunea cultural-educativă de largă cuprindere, instituționalizată, care pune în mod organizat temeiul pe colaborarea cu factorii sociali folosind așezarea valorilor de muzeu la temelia formării personalității fiecărui cetățean, și 2. acțiunea cultural-educativă individuală care, de obicei este continuarea celeilalte sau se împletește strîns cu ea și constă din vizitarea, participarea la activitățile muzeului în mod personal, deliberat datorită gustului, înclinărilor individuale, ale cercului informațional de prieteni sau ale mediului familial.

Prima latură este în același timp și o veche cerință muzeografică, democratică, aceea a accesului la valorile culturii și civilizației a maselor populare[23]. Trecerea de la dorință, aspirație, la realitate este succesul revoluției socialiste, care asigură tuturor cetățenilor dreptul de a accede la valorile culturii, dar în cadrul relațiilor sociale socialiste și pîrghiile reale

[23] „... și pe cel din urmă muncitor îl conduc de la un capăt pînă la altul al museului, pentru că și cel din urmă muncitor este un om pe umerii căruia este clădită societatea. Noi nu avem voie să furăm pentru o clasă cultura care e dreptul unei societăți întregi“, spunea Nicolae Iorga în 1938 (Liviu Ștefănescu, *Nicolae Iorga despre Muzeul de Istorie*, comunicare la a 6-a Sesiune a muzeelor din România, București, 5 decembrie, 1970).

https://biblioteca-digitala.ro

de utilizare a acestui drept, acțiune interdependentă, deoarece asigură formarea și dezvoltarea personalității, ipostază necesară a societății socialiste multilateral dezvoltată și înaintare a României spre comunism.

Acțiunea cultural-educativă de largă cuprindere, instituționalizată, trece astăzi în țara noastră pe primul plan. Aceasta este o chestiune de esență provenind din înaltele comandamente ale revoluției socialiste și în mod obiectiv deoarece: 1. fiecare cetățean în mod concret, individual, trebuie să fie un om nou, o personalitate capabilă să trăiască potrivit principiilor și normelor vieții și activității comuniștilor, eticii și echității socialiste, 2. fiecare cetățean contribuie la progresul patriei pentru dezvoltarea superioară a ei, generală, globală, 3. relația individ-colectivitate este o realitate concretă, capabilă să armonizeze nevoia personală cu nivelul general de cultură și să asigure astfel permanent depășirea acestuia prin însăși activitatea superioară a fiecărei colectivități (școală, asociații și organizații obștești, profesionale etc).

Formele de activitate cultural-educative subordonate acestui laturi a acțiunii cultural-educative vor fi îndeobște colective, se vor adresa unor grupuri mai mici ori mai mari și vor fi caracterizate în raport cu instituția sau organizația cu care se colaborează. O enumerare concretă a acestora, cu titlu de început promițător am efectuat-o cu alt prilej[24].

Activitatea cultural-educativă principală pentru celălalt aspect al acțiunii cultural-educative rămîne expoziția. Pe temeiul informațiilor, analizelor, datelor și concluziilor obținute de cercetarea muzeografică educativ-culturală, expoziția (se înțelege cu toate formele ei: permanentă, itinerantă, tematică) trebuie astfel organizată încît vizitatorul să găsească răspuns la întrebările care-l asaltează, să afle singur sensul mesajului muzeografic, să-și adaoge noile trăsături contemporane societății noastre personalității sale, *eului* său.

Muzeul se adresează în egală măsură vizitatorilor cetățeni ai altor țări, turiști sau în trecere prin România cu diverse prilejuri. Fie prin îndrumare, fie fără aceasta, expoziția trebuie să reflecte în primul rînd nivelul muzeografiei noastre, prezentarea modernă, științifică și estetică, mesajul profund uman al creatorilor civilizației, mediului istoric al acestui pămînt, admirația pentru iscusința, îndemînarea făuritorilor bunurilor materiale și spirituale, lupta lor pentru progres social, libertate și independență, chemarea lor pentru înfrățirea în muncă și luptă cu naționalitățile conlocuitoare, în front comun cu toate popoarele care luptă împotriva dominației, pentru pace, civilizație și umanism. Oglindă corectă a cuceririlor poporului nostru expoziția muzeului trebuie să producă admirație și stimă pentru cei care ne vizitează țara.

Receptivitatea în domeniul primirii acelor noi descoperiri și concluzii, generalizări și teoretizări pe plan european ori mondial privind acțiunea cultural-educativă muzeografică de către muzeele românești pornește tocmai de la propria noastră strădanie. Trebuie să avem permanent în

---

24 ***, *Viitorul social*, 1972, nr. 4, p. 1308.

https://biblioteca-digitala.ro

vedere că generalul se realizează și se confirmă prin particular"[25] — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru ... " ... succesul liniei politice generale a partidului comunist depinde într-o măsură importantă de înțelegerea particularului, de luarea în considerație a împrejurărilor concrete, în care se aplică linia generală"[26].

Studiul realității constituie și pentru muzeografie substanța cercetării științifice. Investigația muzeografică educativ-culturală pentru a ajunge la esență, concept, lege, adică la elementele teoretice necesare înțelegerii mobilității sociale trebuie să adune datele empirice, concrete privind transpunerea acțiunii cultural-educative în activități cultural-educative. Dar esența umană asupra căreia acționează muzeul constă în ansamblul relațiilor sociale în sînul cărora este produs individul și pentru aceasta sînt necesare studiile și investigațiile nesfîrșite, permanente, deoarece esența umană este și ea mișcare, viață concretă.

Karl Marx arăta: „Relația nemijlocită dintre proprietarii condițiilor de producție și producătorii direcți — relație a cărei formă corespunde întotdeauna și în mod firesc unei trepte de dezvoltare a metodelor de muncă și în consecință a forței productive sociale a muncii — dezvăluie întotdeauna secretul intim, temelia ascunsă a întregii orînduiri sociale, prin urmare și a formei politice a relațiilor de suveranitate și dependență, pe scurt, a oricărei forme specifice date a statului. Aceasta nu înseamnă că aceeași bază economică — aceeași din punctul de vedere al condițiilor fundamentale — nu poate prezenta, datorită nenumăratelor și diverselor împrejurări empirice, condițiilor naturale, relațiilor rasiale, influențelor istorice care acționează din afară etc., nesfîrșite variații și gradații, care nu pot fi înțelese decît cu ajutorul analizei acestor împrejurări date empiric"[27]. Iar Friedrich Engels atrage atenția asupra legăturii strînse dintre teorie și practică, asupra conceptului de posibilitatea reală: „Dar însăși posibilitatea este legată de condiții naturale subiective și obiective"[28].

Muzeografia românească poate depăși stadiul de investigație care se limita la un evident empirism abstract, scotocind la suprafață numărul vizitatorilor, de cîte ori au venit la muzeu, de ce le place sau nu expoziția. Direcțiile acțiunii cultural-educative muzeografice trebuie să țină seama de: 1. nivelul viitor al societății noastre, pentru ca fiecare vizitator să devină un real beneficiar al grijii permanente a societății pentru

---

[25] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, București, Editura politică, 1972, p. 646.

[26] Idem, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 255.

[27] Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. 25, partea a II-a, București, Editura politică, 1973, p. 330.

[28] *Ibidem*, p. 331.

https://biblioteca-digitala.ro

ei[29]; 2. ansamblul concret al realităţii sociale a colectivului (instituţiei) şi al colectivităţii (localităţii) în care se formează şi desăvîrşeşte personalitatea fiecărui participant la activităţile cultural educative muzeografice; 3. nivelul de informare şi pregătire al fiecărui membru al formei statornice de activitate cultural-educativă (lectorat, cursuri, cicluri tematice etc.) organizate de muzee.

Un început în această cercetare îl constituie coroborarea a două instrumente experimentate, despre care vom reveni cu o altă intervenţie: observarea directă, potrivit unui procedeu specific denumit convenţional ARIADNA şi Chestionarul tip MPE (muzeal-progres-educativ). Dar oricare ar fi mijloacele de cercetare, ele trebuie perfecţionate permanent în raport cu cerinţele obiective ale dezvoltării rapide ale societăţii româneşti. În orice caz, o imagine a sferei de cuprindere a acţiunii cultural-educative muzeografice se poate desprinde şi din ANEXA alăturată.

## Anexă

### Relaţia muzeu-public în procesul edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate din ţara noastră

A. **Aspecte teoretice.**

1. Acţiunea cultural-educativă, latură fundamentală a muzeului.
   - 1.1. — istoric
   - 1.2. — conţinut
   - 1.3. — scop
   - 1.4. — cercetarea muzeografică cultural-educativă
2. Acţiunea cultural-educativă a muzeografiei româneşti.
   - 2.1. — istoric
   - 2.2. — conţinut
   - 2.3. — scop
   - 2.4. — cercetarea muzeografică cultural-educativă
3. Formele actuale ale activităţii cultural-educative în muzeografia românească.
   - 3.1. — expoziţia
     - 3.1.1. — criterii fundamentale de organizare
     - 3.1.2. — diferite forme de expoziţie
     - 3.1.3. — publicul în expoziţie
       - 3.1.3.1. — îndrumarea publicului.
   - 3.2. — vizita sistematică
     - 3.2.1. — criterii de organizare
     - 3.2.2. — conţinut şi scop

[29] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 5, Bucureşti, Editura politică, 1971, p. 128: „Noi concepem problema pregătirii şi perfecţionării cadrelor, a constructorilor socialismului, nu ca ceva limitat la o anumită perioadă, ci ca un proces continuu".

https://biblioteca-digitala.ro

3.3. — lectoratul
  3.3.1. — criterii de organizare
  3.3.2 — forme și conținut
  3.3.3. — scop
3.4. — aniversări, comemorări
  3.4.1. — criterii de organizare
  3.4.2. — scop și conținut
3.5. — manifestări complexe, polivalente
  3.5.1. — montaje literare, istorice, artistice
  3.5.2. — procese literar-istorice
  3.5.3. — seri muzeal-artistice
    3.5.3.1. — audiții muzicale
    3.5.3.2. — concerte, spectacole sunet și lumină
3.6. — programe cultural-educative însoțite de film
  3.6.1. — criterii de organizare
  3.62. — forme, conținut, scop
3.7. — manifestări speciale și specifice
  3.7.1. — criterii de organizare
  3.7.2. — Organizata de pionieri și șoimi ai patriei
  3.7.3. — Organizația U.T.C.
  3.7.4. — Organele și organizațiile de partid
  3.7.5. — Organizația de femei
  3.7.6. — Organizația Democrației și Unității Socialiste
  3.7.7. — Alte organizații
  3.7.8. — Popularizarea din sediu
  3.7.9. — Asociațiile „Prietenii muzeului".
3.8. — popularizare și manifestări cultural-educative în afara sediului
  3.8.1. — popularizare
  3.8.2. — conferințe
  3.8.3. — simpozioane
  3.8.4. — expoziția itinerantă
  3.8.5. — forme polivalente de colaborare
  3.8.6. — expoziții tematice
    3.8.6.1. — fotoexpoziții
    3.8.6.2. — expoziții cu originale
  3.8.7. — muzeobuzul

B. **Aspecte ale cercetării cultural-educative muzeografice**

1. despre vizitatori
2. tehnici și chestionare
3. rezultate și evaluări
4. Cabinetul Didactic

C. **Perspective**

D. **Concluzii**

https://biblioteca-digitala.ro